

WOWSKIE STAROSTWO GRODZKIE
Egzemplarz obowiązk.

557

232

Nakł. 1000 egz.
dnia 23. IV. 19

Б

у

Д

у

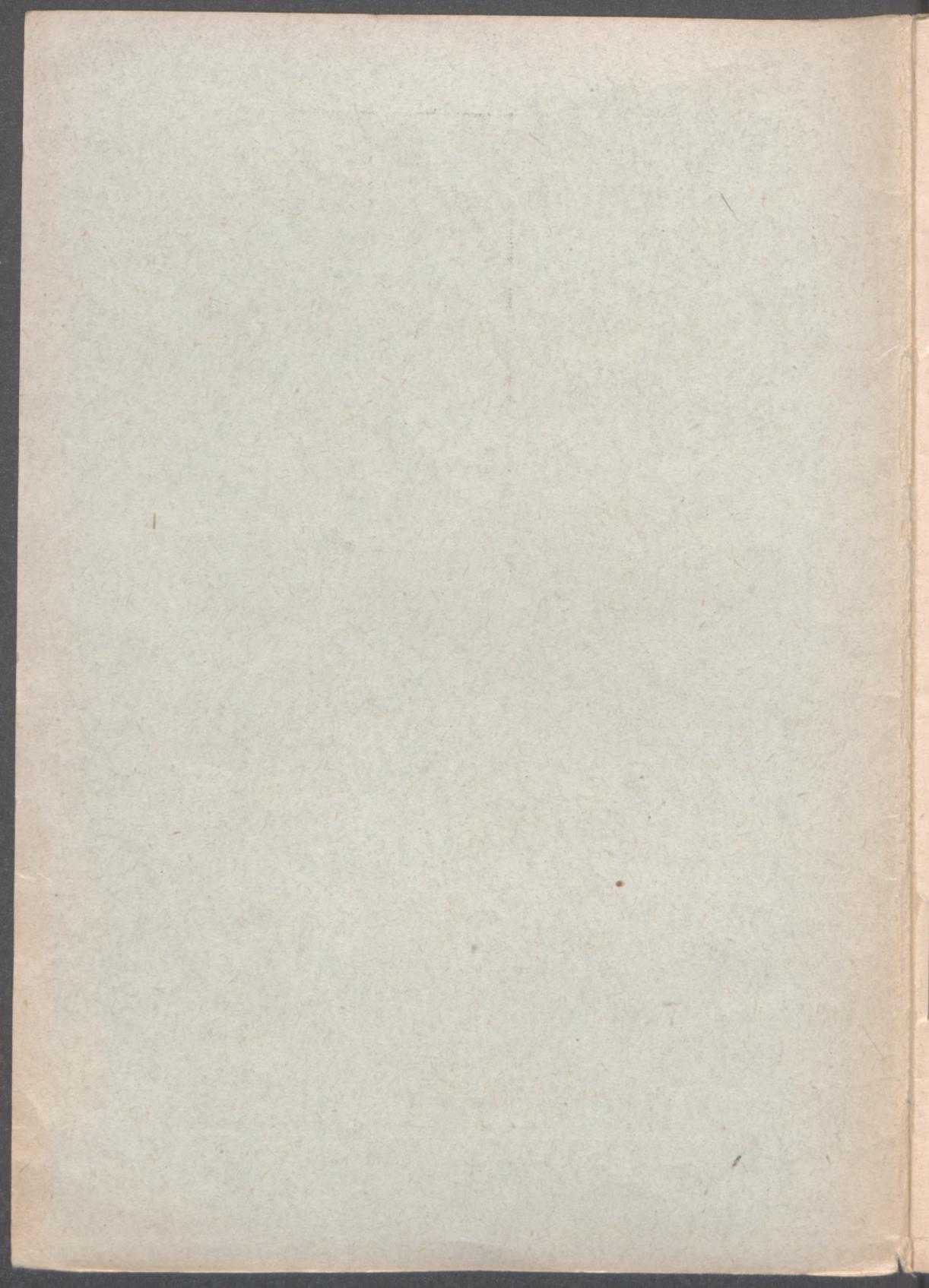
Ю

Т

Ь

Д НІПРЕЛЬСТАН

ДНІПРЕЛЬСТАН

Видавництво „Вікна“
Львів 1930

Відбитка з журналу
„ВІКНА“

II-557.233.

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001008293082

Надруковано 1000 примірників у друкарні Артура Гольдмана, Львів, Сикстуска 19 телефон 874.

26. X. 1926.

Історична постанова Сесії ВУЦВКу про будову Дніпрельстану

З приводу докладу про Дніпрельстан, сесія під гучні оплески одноголосно ухвалила таку постанову:

»Четверта сесія Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету дев'ятого скликання, заслухавши доповідь про Дніпрельстан, вирішила:

- 1) Ухвалити заходи уряду в справі організації й фінансування всебічної експертизи проекту Дніпрельстану, що її наслідки дозволяють з певністю вважати Дніпрельстан за найрентабельніше підприємство СРСР.
- 2) Доручити урядові в найкоротший термін закінчити всі підготовчі роботи що до Дніпрельстану, щоб надіслати їх на затвердження союзного уряду з таким розрахунком, та почати будувати Дніпрельстан поточного року«.

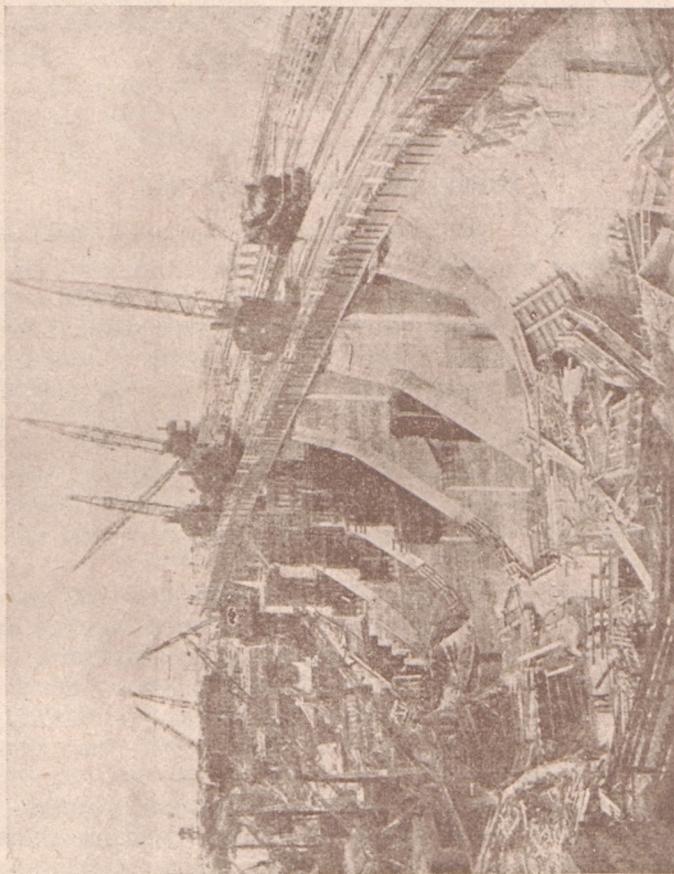
О. СЛІСАРЕНКО.

Електрополіс * Дніпрельстан

Степи і ріки України!
Бунтлива й дика повінь сил!
Нема спокою і спочину
Серед старих твоїх могил.
Бурхливу силу в древній луці
Ми захопили у полон!
І бунт — в річищах революцій.
Стихію ж сковано в бетон.
Степи і ріки України!
Земля мозолів і повстань!
Плекай в грудях нову дитину —
Могутнє серце — Дніпрельстан!
Плекай революційне серце —
Одцвів наш віковічний бунт.
Там, де точилися люті герці,
Спrijима пшеницю дикий ґрунт.
Там, де маячили убогі
Козацькі темні курені
Всесвітні стеляться дороги
В надхмарній синій вишині!
Степи і ріки України!
І ти, Дніпро, степовий брат!
Послухай, як гудуть турбіни
На сотні тисяч кіловат.
...Старе заснуло, Запоріжжя,
Зоріє пишно Дніпрельстан,
І на всесвітніх роздоріжжях
Електрополіс міцно став!
Столице спійманої сили
Дисциплінованих стихій!
Твої діла заполонили
Дичавину козацьких дій.
Електрополіс в древній луці
І на порогах Дніпрельстан —
Могутній розум революцій,
І дуже серце всіх повстань!

»Українська культура є тепер не лише культура пісні, музики, танку, театру й літератури, кооперації та вчительства, українська культура тепер є культура фабрик і заводів, культура Дніпрельстану й Донбасу, це культура нових сотень і тисяч нової української інтелігенції, ще більше, це культура нових мільйонних мас пролетарської кляси, це культура колективізації сільського господарства й соціалістичної реконструкції всієї України.«

М. СКРИПНИК.

Будують таму.

З Дніпрельстаном Дніпро перетвориться на велику судноплавну ріку й обіг вантажу її оплатить видатки на цю будову. Дніпрельстан та подібні до нього будови мають кольосальну вагу в режимі економії, і разом з тим забезпечать найвижчу стадію промислового розвитку усього Союзу. Ось чому наше гасло «всі й усе на допомогу Дніпрельстанові» викликало велике співчуття всіх робітників та селян, що готові піти на всякі жертви та знетерплячкою чекають повного розвитку робіт Дніпрельстану

Петровський.

П. ЛІСОВИЙ

На порозі нової України (Дніпрельстан)

Романтика проти романтики

Не довіряйте ночі. Не орієнтуйтесь на темряву. Все одно на ранок, коли ви вийдете, то будете дуже здивовані, не пізнаючи тої самої місцевости, де ви вчора проходили або переїздили. Таке саме враження було й у мене, коли я приїхавши вночі до Запоріжжя, ранком ходив його вулицями. Я нічого не пізнавав. Здавалося, схід і захід, північ і південь повернулись навколо себе.

Але це так між іншим. А коли ви глянете з вулиці К. Лібкнешта ліворуч і праворуч, то побачите рівні квартали міста, що геть губляться в степу. А потім близне Дніпро. Із степу повіє вітер паощами сухого полиню, а з Дніпра потятне холодком і вогкістю.

Місто має строгі правильні квартали, ніби широкий плацдарм аракчеєвської доби: от так і здається, що квартали рушать рівною лавою по степу й завернуть «левим плечом» вперед, прямо до Дніпра. Та так воно є, бо Олександровськ (тепер Запоріжжя) засновано за «благословленного» і дистанції пильно додержано: квартали будинків стоять, ніби батальйони, готові рушити в похід.

Вулиці рівні до однomanітності — невисокі будинки, криті або бляхою, або черепицею, те й друге червоного кольору. Бульвари, засаджені американським кленом і білою акацією. Клен уже безлистий і сивий, акація ще зеленіє. Бульвари не закривають перспективу — стоїш десь на вулиці й бачиш, як Дніпро золотіє на осінньому сонці, глянеш просто — очі прямо в степ упираються. Степ обгорнув місто й не пускає.

По обапілках міста уже нема такого ладу. Безладні будинки, безладні завулки й вулички — видно, що їх будували за іншої доби: безладдя капіталізму відбилося і тут.

Це Запоріжжя. Це місто, де незабаром недалеко мусить вирости нове місто, що матиме свою базою одну з наймогутніших гідроелектростанцій у всьому Союзі. Станція, що буде оживлювати величезний район, де тепле світло зале шахти, рудні, села, степи, а на них стародавні козацькі могили.

Ідемо в Кичкас, де будуватиметься Дніпрельстан. Товариш розповідає про те, які зараз тут урожаї, як живуть комуни й колективи.

Багато гіркого звучить у його словах. Через бур'яни й терни пробивається нове життя. І не дивно, що єсть ухили, що ми маємо факти, цілком суперечні завданням, що їх поставили ми перед собою.

Навколо степ. Осінь. Душно. Прослався в степу далекий потяг, полішаючи за собою білі пасма диму. Минаємо дорогою кілька високих гарб. На полі ходить череда, а внизу десь заховався Дніпро в глибокому ложищі.

Переїздимо міст, що сміливо перекинувся через глибоку гранітну щілину. Ліворуч прослався краєвид на »Стовпи« й »Хортицю«, праворуч старе річище Дніпра із цілим хаосом сірих гранітних скель і колонія Кичкас.

Степ — і шматочок Німеччини. Якось воно не пасує. Наше село широко розкидається степом, тягнеться довгою смugoю в балці, а тут усі будиночки вкупі, двоповерхові, двори зокола захищені від вітрів будівлями, високі клуні, міцні тини, а над ними де-не-де прямо із скель ростуть дуби.

Видно, що жив народ твердий, що вмів сідати на землю міцно. Правда, вихор Жовтневої революції вигнав дві третини колонії десь геть. Тепер Кичкас дитяче містечко — більшість будинків зайняли безпритульні діти. Але мине три-чотири роки, і сміливо рука людини зупинить одвічний біг Дніпра, підніме воду, і вона залиє те місто, де тепер стоїть Кичкас. З мапи зітрутуть цяточку, намалюють над нею блакитною фарбою воду.

— Все буде залито до останнього будинка, — каже товариш. Ось і контора. Заходимо — порожньо, нема нікого. Сторож ніяково пояснює.

— Знаєте, сьогодні неділя, не працюємо...

Питаємо, де знайти. Розвідавши, йдемо шукати.

Інженер Кобилін, тепер старший на Дніпрельстані, охоче погодився дати нам усі потрібні вказівки та пояснення. Після короткої розмови йдемо на місце, де стоятиме майбутня станція й де пролятатиме гребля.

Нічого дивного. Той самий степ, граніт що його розбив Дніпро, скелі й тиха течія.

— Ось тут через ці два островки ляже гребля завдовжки в 700 метрів, обсягом на кілька мільйонів кубів.

Дивимось і напружуємо свою фантазію. Так тут ляже гребля! Вона зупинить кілька мільярдів кубічних метрів води, утво-

рить велике озеро в 2.500 десятин, вода підніметься аж до самого Дніпропетровська й покриє пороги майже на два метри. Прощай, красо! Плачте, старі поети, і поспішайте на прощу, на Дніпрові пороги, бо скоро не буде чути їхнього реву, а густимуть рудою, пукром, лісом. Досі тихі та майже безлюдні береги заживуть новим життям, і наше українське, трохи ледаче та надто широке »гей« відступить місто темпові, що його буде диктувати динамомашини.

Чи буде шум? Ніякого шуму, поети, не буде. Величезний струмінь води обсягом в 1.700 кб. метрів тихо проходить пашею станції, тиснучи на колеса турбін, що надаватимуть енергії 650 тис. кінських сил, 2,8 мільйона кіловат-годин. Сила, рівна майже 10 мільйонам робітників. Тобто в $2\frac{1}{2}$ рази більше за пролетаріят, що працює тепер у великій промисловості всього нашого Союзу.

Така нова романтика революції. Сотні тисяч кінських сил, мільйони й мільярди кіловат-годин, величезні маси води й біла енергія, що буде передаватися на чотириста кілометрів, що оживить, охопить район із трьома мільйонами населення, майже п'ять мільйонів десятин землі, десятки міст, сотні сел. Тут, на цих дніпровських берегах, на місті старої романтичної Запорізької Січи (про неї до речі ми майже нічого не знаємо) — тут закладено буде перший камінь, мідний підмурок для нової соціалістичної України.

Історія проблеми.

Широкий загал гадає, що проблема дніпровських порогів виникла недавно й тривожить нас, тільки нас. Навпаки, от уже півтораста років, як технічна думка, залишивши пороги на долю поетів, патріотів і повістярів »алля Кащенко«, заходилася коло зовсім нецікавої, але важливої прози: як відправити природу, що обернула Дніпро на одному з найважливіших участків на непроходимий для плавби. Бо краса — красою, романтика — романтикою, а зрист продукційних сил України вимагає, щоб стародавній шлях із »варяг у греки« зробити таким, щоб із Києва без пересадки можна було-б іхати до Цареграду, Марселю, Калькутти, Кантону, Йокогами, Сан-Франціско. Звичайно, не так-то зразу інженери розвязали цю справу — все залежало від того, які технічні та матеріальні сили мала царська Росія. А відомо, що сили ті були заслабкі, що царський уряд більше витрачав грошей на охоронки й поліцію, на війни й погроми, на удушення всяких іноплемінників, що на нещастя, опинились у його братніх обіймах.

І ось ми кажемо, що технічна думка про Дніпро була надто нерішуча, надто боязка, і тільки революція, поставивши інших хазяїнів на чолі, сміливо змогла розвязати й це питання. Перші спроби не йшли далі того, щоб провести мимо порогів канал для суден. Тодішні інженери не могли подолати порогів, вони їх обходили, і інженер Деволянт, наприклад, 1796 року склав проекта, за яким під керовництвом генерала Бема (і на це діло в царській Росії довелося варягів кликати) проведено каналі на порогах Старо-Кодацькому та Ненаситецькому. 1825 року інженер Шитов склав проекта шлюзування порогів, але цей проект так і не здійснено. Потім майже до 1872 року ніхто серйозно не цікавився дніпровською проблемою. Тільки 1873 року інженер Мітрофанов знову підносить це питання й пропонує провести так звані дериваційні канали із шлюзом, на що, за його підрахунками, буде потрібно 8.750 тисяч карб.

Проекта цього не затверджено, але інженери від часу до часу все ж звертаються до Дніпра й працюють над тим, як би обійти пороги. Царський уряд дуже туго йде назустріч усіким цим проектам, він не хоче відпускати навіть тих порівняно мізерних коштів, що були потрібні для утримання в належному стані каналів Деволянта.

Тільки 1893 року утворено комісію для огляду Дніпра, і вона знайшла, що тепер не досить займатися проблемою одного судноплавства. Електрика в цей час захоплювала чимраз нові галузі господарського життя в Європі й Америці. Вона не тільки увійшла в ужиток великих міст, як освітлення, електричні залізниці, трамваї, але вона вже подекуди пускала паростки в промисловість. Уже були перші й досить удалі гідроустановки, уже парова машина, що працювала вугіллям, починала відходити на задній план. Ось чому комісія знайшла, що бажаноб було використати й силу води Дніпра в порогах як для шлюзів, як і для промислових цілей. Цим самим дано імпульс новому напрямкові в розробці дніпровської проблеми.

До цього часу в усіх проектах розглядали тільки один бік справи — транспорт на Дніпрі, а енергетичну частину лишили в затінку, і її вважали за другорядну. Навіть після того, як комісія винесла вищезгадані побажання, інженер Ліппін, складаючи свого проекта 1897 року, розглядає тільки один бік питання, а саме питання плавби суден на порогах. Нічого нового не внесли проекти белгійського інженера Дефоса й руського інженера Руктешеля. Вони так само не взяли на увагу

гідравлічну силу Дніпра, і комісія при міністерстві шляхів мала рацію, коли виносила постанову, що всі проекти слід п'яреглянути неодмінно в звязку з використанням гідравлічної сили води в порогах, що має величезне економічне значіння» 1905 року інженер Мітрофанов і Графті склали першого проекта шлюзування порогів у звязку з утилізацією водяної енергії. І, хоч цей проект був ескізний, він усеж має вагу в тім розумінні, що перший намічав більш-менш правильне розвязання завдання. Автори проекту пропонували збудувати три греблі: одну — коло порога Ненаситецького, другу — коло порога Таволожанського, третю — коло Вільного. На кожній греблі мусила бути гідроелектростанція, і загальну силу їх було передбачено до 128 тис. кінських сил. Цей самий проект уперше намічав і ті райони споживання електроенергії, що Дніпрельстан мав обслуговувати. Район цей брано радіусом у 200 кілометрів, ціна енергії була передбачена в $2\frac{1}{2}$ —3 коп. на кіловат-годину. Все спорудження мало коштувати 27.100 тис. крб., а чистий прибуток оцінювався в 870 тис. крб. на перші часи й у 3 міл. крб., коли всю станцію буде закінчено.

1909 році інженери Рундо й Юскевич подають іншого проекта, де пропонують збудувати чотири глухі греблі вище від порогів Сурсько-Лоханського Ненаситецького, Вовнишнього та Вільного. Гідроелектроустановку в них розвивається на чотири окремі станції, що можуть дати 406 міл. кіловат-годин, енергію мусили відпускати за 1,18 коп. за кіловат-годину, витрати проект передбачав у 58 міл. крб.

1911—12 року подав свого проекта інженер Розов, запропонувавши так само чотири греблі, але незручність його проекта була в тім, що він крім каналів, намічав іще два, а саме коло Кодацького порогу та коло с. Кичкас. Сама станція мала бути силою в 160.500 кін. сил, а ціна енергії — 0,99 коп. за кіловат-годину. Вартість усього збудування мала становити 64.800 тис. крб., звідки транспортна частина брала 31.300 тис. крб., гідроелектрична — 33.500 тис. крб. Цього проекта була затвердила рада кол. міністерства шляхів.

Поруч »казенної« проробки дніпровської проблеми іде й приватна. 1912 року група приватних підприємств на чолі з відомими Путіловим та Давидовим стала домагатися концесії на Дніпровські пороги. Вони посилають своїх інженерів Шапої та Гольє, при чому їм було дано завдання поставити »во главу угла« використання енергії води, а транспортній частині дати другорядне місце. Вищезгадані інженери склали дво-

проекти максимальний та економічний. Гребля мала проходити на 35 верств од порогів і через о-в Козлов. Друга гребля Маркузівська — на 83 версти. Крім цих двох основних, мала ще бути третя допоміжна. Щоб регулювати воду (витрату води вираховано в 1.000 куб. метрів на секунду), спроектовано утворити в горішній течії Дніпра басейн на 1200 кв. саж. Станція мала дати 300 тис. кін. сил. Проект оцінює запас енергії порожистої частини Дніпра в 400 тис. кін. сил, але визнає, що цю силу можна підвищити до 1 міл. кін. сил. Крім того, проект злегка порушує й питання про зрошення земель. На всю будову близько 89 міл. крб. 1913 року виступив із своїм проектом інж. Моргуненко. Заслуга Моргуненка є в тім, що він перший поставив питання використати води Дніпра для зрошення, звязуючи це з електробудівництвом на Дніпрі. Моргуненко пропонує спорудити тільки одну греблю нижче від Вільного порога, але таку, щоб вода залила геть усі пороги аж до Катеринослава. Від такого розвязання завдання зовсім потреба будувати якісь особливі канали для плавби; він вважає, що це створить передумову для самотечного каналу для потреб зрошення, і можна буде зросити до 1.200 тис. дес. землі. Моргуненко гадав зросити всього до 600 тис. десятин; витрати він вирахував у 270 міл. крб.

Другий проект інж. Розова (1914^у 15 року) передбачає чотири греблі, а, значить, і чотири станції — Койдацьку, Ненаситецьку, Таволжанську, Хортицьку всі на 238.600 кін. сил. Вартість роботи оцінено в 88.343 тис. крб. Далі Розов пропонує дві станції Таволжанську та Хортицьку, на 300 кін. сил, а зрештою він зупиняється на трьох греблях.

Проект Розова розглянуто й затверджено. 25 квітня 1916 року видано закона.

У згоді з цим законом організовано спеціальне »Управління праць по шлюзуванню порожистої частини ріки Дніпра«, а за начальника робіт призначено інж. Ніколаї В. Л. Під його керовництвом і розпочато роботу в справі складання остаточного проекта. Ніколаї дав перевагу варіантам з двох гребель, але він не закінчив своєї роботи через революційні обставини. Головну греблю намічено було коло с. Павлово-Кичкас довжиною в 439 метрів, станція мала стояти на правому березі й мала міць 790 тис. кін. сил, за проектом затоплялося 13.900 дес. землі.

З наведених прикладів стає ясно, як еволюціонувала сама ідея Дніпрельстану, як що далі, то більше вимальовувалась

грандіозність усього завдання і як технічна думка намагалась його розвязати. Техніка поступала вперед, зростало народне господарство, а тому перед Дніпрельстаном ставилося все нові завдання.

Проект проф. Александрова.

Зовсім інакше, ніж усі попередні автори проектів, підійшов до Дніпрельстану проф. Александров. Коли раніше цю проблему розглядали спершу як сухо транспортну, потім як транспортну та енергетичну та проблему зрошення, то проф. Александров включив юди й четверте питання — це майбутній розвиток української промисловості на півдні. З революцією дніпровська проблема значно виросла й обернулась на завдання першорядної важливи. Завдання ж електрифікації всієї країни насторіливо диктувало заходитися коло Дніпрельстану яко мога уважніше, бо без нього не могло бути й мови про електрифікацію української промисловості. Дніпрельстан є перший серйозний крок на шляху будівництва соціалізму.

Отже, проф. Александров у першу чергу має на меті нашу промисловість і від тих завдань, що ми тут ставимо, та від перспектив її зросту він і виходить у своїм проекті. Утворення ж транзитного шляху в порожистій частині Дніпра хоча є й важлива справа, але другорядна й розвязується. Проект проф. Александрова має промислову, індустріальну спрямованість і розрахований на широкий, просто таки велетенський її розмах, що буде мати свою базою Дніпрельстан. Справді коли ви глянете на мапу й подивитесь на ті райони, що їх охоплює Дніпрельстан, то ви побачите, що тут ми маємо криворізькі залізні руди, мanganові руди Нікополя, металургійні заводи Дніпропетровська, заводи Запоріжжя, Донбас із його вугіллям. Крім того, можливі поклади залізних руд більше, що показує, наприклад, «магнетна аномалія» в с. Веселянці на р. Конці, величезні поклади каоліну, база для алюмінової промисловості, так звані «флюси» (ватники) для металургії.

Зрозуміло, що коли Дніпрельстан почнуть будувати, то це дасть імпульс для нових дослідів, для нового детального вивчення усього району та його можливих підземних багатств. Це і є намітив Дніпрельстан. Так, у разом з керовником геологічних робіт тов. Яковлевим виявилося, що він має зробити сорок тисяч свердловин у усьому районі, здобути повну картину геології всієї місцевості, що підлягає впливу Дніпрель-

стану. Тов. Яковлев висловив тверду певність того, що таке детальне дослідження відкриває нові поклади корисних копалин.

Що до технічної частини проекту, то проф. Александров дав перевагу одній греблі. Вона має перегородити Дніпро нижче від колонії Кичкас (на 87,5 верств). Затоплюється участок від Кичкасу до Таволжанського о-ва розміром у 2.800 дес., а коли сюди включити й водозбір Самари, то 11.500 дес.

Шлюз ляже на лівому березі, прорізаючи ріг, що його утворює берег та скеля Сагайдачного; шлюз чотирикамерний. Вище через піднесення води на місці хут. Завидного утворюється порт для всіх суден та вантажу, що йтимуть з горішнього Дніпра. Гідроелектростанція стане на правому березі. Її міць спроектовано на 650 тис. кін. сил. Лінію передач проєктується на Нікопіль, майбутній центр фероманганиової промисловості, Кривий Ріг, П'ятихатку, Кам'янське, Дніпропетровське, Гришино, Херсон і Миколаїв. Загальна довжина електропередачі — 713 км.

Міць установок першої черги (будується $4\frac{1}{2}$ роки) має 300 тис. кін. сил. Вона працюватиме 6.000.000 годин на рік і зможе дати 1,2 міліарда кіловат-годин. Собівартість електроенергії першої черги на місцевих підстанціях — 0,3 коп. за кіловат-годину.

Віддача току за повного розвитку гідроелектростанції буде близько 2 міліардів кіловат-годин, але може бути підвищена до 2,8 міліарда кіловат-годин. За таких умов ціна енергії для міста Запоріжжя буде 0,18 коп., а на дальну відстань — 0,37 коп.

До проєкту в повному його обсязі входить залізнична колія. Демурино-Манган, як частина майбутньої магістрали Кривий Ріг, — Запоріжжя, Донбас, — Сталінград, що матиме колosalне значення для Нікопільського промислового району. Але дим питання не розвязується остаточно. Лишається ще нижча течія Дніпра. Для того, щоб морські каботажні судна могли заходити до м. Запоріжжя, потрібна глибина не менш, як 5,5 метра. Щоб цього досягти, вище за Нікопіль і в с. Горностаївці будуть збудовані греблі, а на них додаткові станції — їх будуватиметься в другу чергу, і тоді можна буде поставити завдання про меліорацію 150 тис. дес. дніпровських плавнів і про зрошення посушливих земель у розмірі від 300 до 600 тис. дес. Такий у загальних рисах проєкт Александрова.

Що кажуть про Дніпрельстан практичні янкі.

Грандіозність Дніпрельстану, величезні кошти, що вимагають на нього, потребують найдетальнішого вивчення й найдетальнішої перевірки всіх частин проекту. Дніпрельстан, наймогутніша з гідроелектро- установок у Радянському Союзі, і тому нам треба врахувати ввесь досвід Європи й Америки, що мають уже велику практику в подібного роду спорудженнях. Всі експерти, що розглядали проект Александрова, кажуть по — перше, що проект урахував усі можливості, по — друге, що складено його так, що всі витрати рентабельні, і, по — третє, він матиме величезнé значіння для розвитку не тільки півдня України, а й усього Радянського Союзу, бо його могутній вплив відчує все наше господарство.

Що це так, найкраще свідчить відомий американський інженер Купер, що його запрошено на експерта дніпрельстанівського проекту. Ось, що він із цього приводу сказав: «Тепер лишається тільки сказати про ціну енергії. Я вирахував, що перші три агрегати загальною силою на 150 тис. кін. сил після споруди станції дадуть енергії по 1,2 коп. за кіловат-годину; що ціна енергії після установки семи агрегатів буде 0,6 коп. за кіловат-годину. Після установки семи агрегатів нагрузка на рік буде 1.300.000.000 кіловат-годин. В додаток до цього можна одержати значну ще кількість енергії після споруд другої черги. Ми не вивчали цієї частини роботи, але на основі загальної практики я можу сказати, що ця друга частина має більшу цінність, бо фактично під гідросилові станції мають значну частину свого прибутку від установок саме другої черги. Я без усяких застережень вважаю, що проект Дніпрельстану є один із найвигідніших, не використаних до теперішнього часу джерел енергії по всьому світі. Я гадаю, що тепер не час говорити про економіку. Одно з основних питань проекту, що його треба взяти під увагу, це значіння транспорту для сільського господарства.

В Америці коли проектувалося установку на р. св. Лаврентія, ми витратили вісім років на вивчення цього питання. М-р Губер, міністр промисловості й праці, сказав у своїй офіційльній доповіді, що створення внутрішнього водяного шляху до моря збільшить прибуток фармера внутрішніх штатів на 4 крб. 20 коп. на тонну зерна. Коли візьмемо цю цифру для Дніпра, то, рахуючи тільки 3 міл. тонн зерна на рік, матимемо, що щорічний прибуток селянства виростає на 12 міл. крб. Я вва-

жаю, що кількість зерна, що буде йти в напрямку до Чорного моря, буде значно більша. Але хоч би яка була та кількість, його ціна в хліборобів підвищиться що найменше на 4 крб. 20 коп. на тонну.

Дальший пункт, що на нього хочу звернути геть більшу увагу, має ще більше значіння. Я дуже радий, що можу вказати на щось реальне, а не вигадане.

В Америці на півдні й на південному сході живе близько 10—12 міл. люду, що до 1900 року займалася лише хліборобством і не знав нічого, крім зліднів. Що року на півночі переводили підписку, щоб допомогти півдню. Починаючи з 1900 року, північ почала будувати на півдні гідроелектричні станції з дешевою енергією. Як наслідок ми тепер маємо такий стан, що всьому районові постачається дешеву енергію, і цінність усіх продуктів на півдні зросла на 300 %. Громадські їдалальні зникли. Всі кляси суспільства на півдні живуть гаразд. Молодь находить заробіток на заводах, що повсталі на базі дешевої енергії. На мою гадку, не можна знайти жодної країни, деб населення довгий час жило щасливо, коли воно має лише одне заняття. Багатство має місце там, де заняття різноманітні. Вартість енергії в південних штатах пересічно на 40 % дорожча від тієї ціни, що братиме Дніпрельстан. Іншими словами, постачання України енергією може бути переведено краще, ніж то має для будь-якої місцевості Сполучених Держав Америки. Дальше, на що я хочу вказати — це чудове підсоння України, що сприяє розвиткові промисловости. Мені здається, дніпровський проект може стати за стимул для могутнього розвитку промисловости, що матиме значіння не тільки для України, а й для всього СРСР.

Треба везти не вугілля до руди, а руду до вугілля.

Таким чином, американці з властивою їм практичністю вказують на ті вигоди, що їх дасть Дніпрельстан як для місцевого господарства, як і для господарства всього Союзу. Економічне значіння Дніпрельстану в тому, що він одкриває нові широкі перспективи для нашої промисловости та транспорту. Дніпрельстан відкриває можливість економічно-раціональній постановки деяких нових важливих галузей її і в корені міняє кон'юнктуру майбутнього розвитку всієї нашої південної металопромисловості.

Перше, що мусить вирости на базі Дніпрельстану, так це про-

дукція алюмінія, для чого, як відомо, потрібна дешева електрична енергія й недорогое паливо. Тільки в районі Дніпрельстану ми маємо сполучення цих двох передумов. Постановку продукції алюмінія в будь-якому іншому районі, наприклад, на Волхові або на Ковді, не можна вважати за економічно правильне розвязання алюмінієвої проблеми. Бо на Волхові ми маємо безмірно дорожчу енергію й куди вищі транспортні видатки. На виробництво пуда алюмінія йде приблизно 8 пуд. камінного вугілля й тільки 4 пуди руди. Звідци й походить, що треба везти не камінне вугілля до руди, а навпаки, руду до камінного вугілля.

За підрахунками проф. Кузнецова, що розробляв методу добувати алюміній із боксиків тихвінського типу, при ціні енергії 0,4 коп. за кіловат-годину пуд готового алюмінія обійтеться приблизно 10—11 карб. тобто на 7—8 крб. дешевше від сучасних цін на лондонській біржі.

Ураховуючи економію на транспорті й на енергії дніпровської гідростанції, мусимо визнати, що тільки в районі Дніпра можливо економічно раціонально поставити продукцію алюмінія, а тим самим і звільнити нас цього важливого предмету оборони від залежності за кордону, що так само треба зарахувати на актив Дніпрельстану.

Ще більші перспективи відкриває Дніпрельстан для всієї металургії півдня України. Головна млявість її в дорожнечі нашого металу. Висока ціна на метал, що зауважує споживання, не давала розвиватись і продукції. З огляду на падіння купівельної спроможності населення, здешевлення металу набуває за сучасних умов першорядного значіння для розвитку металопромисловості.

І тут Дніпрельстан може відограти ролю його чинника в знищенні собівартості металу, а це говорить за те, щоб ми, не відволікаючи далі, негайно почали будувати Дніпрельстан.

Що є за головну причину дорожнечі нашого металу? Це видатки на транспорт, поєднані з високими коефіцієнтами споживання палива. Утворюючи дешевий залізничний і водяний транспорт, Дніпрельстан у той самий час відкриває можливість значної економії у витратах на паливо. Наприклад, на заводах Запоріжжя на пуд прокатного металу з умовою використання всіх можливостей Дніпрельстану ці витрати можуть бути знижені до одного пуда замість двох пудів, що витрачалось на кращих наших заводах у передвоєнні часи.

Коли підрахувати всю економію на продукції металу, що її

здобувається завдяки дніпровській станції, то ми матимемо економії на пуді прокатного металу 16 коп. Якщо гадати, що в районі Запоріжжя буде вироблятися близько 50 міл. пуд. металу, то ми матимемо близько 8 міл. карб. економії. Цим ми будемо зобов'язані виключно дніпровській станції.

Але звичайно, цим не вичерpuється всі ці вигоди, що їх матиме українська промисловість. Вплив Дніпрельстану куди ширший, бо Дніпрельстан потягне за собою реконструкцію нашої металургії та транспорту, а тому, крім Запоріжжя, доведеться будувати ще два заводи. Один у Донбасі, а другий у Кривому Розі, що у свою чергу дасть близько 14,5 міл. економії. Ми вже не згадуємо тут фероманганової продукції й загалом раціональнішої постановки металообробки та машинобудівництва, що буде можливо за наявності такого могутнього джерела енергії, як Дніпрельстан.

Отже, перспективи й розвиток, як металургійної промисловості, України, як і звязаних із нею інших галузей промисловості мають колосальне значення, і вона буде розвиватися на інших, сказати, енергетичних основах.

Це поведе й до загальної реконструкції сільського господарства, бо утвориться база для заведення інтенсивних культур, що через посушливість та брак води тепер неможливі на нашому півдні.

Дніпрельстан дасть селянству що року 50 мільйонів прибутку.

Що буде здійснено проект Дніпрельстану, це для сільського господарства півдня України має те значення, що він запліднить величезні потенціальні ресурси степового району.

Електрифікація цього району мусить дати могутній імпульс до розвитку сільського господарства в двох головних напрямках: 1) широка машинізація обробітку землі, збирання врожаю й переробки с.-г. продуктів і 2) меліорація великих обширів досі засушливих земель, що потребують води не тільки для того, щоб раз назавжди усунути катастрофічні неврожаї, але головним чином, щоб цілком виявити й використати свої природні багатства.

Ми тут маємо чудові ґрунти, велику кількість сонячної енергії: і недостачу атмосферних опадів лише в незначній мірі акумулюють польові культури.

Район, що його охопить своїм впливом Дніпрельстан, складається з округ Дніпропетровської, Криворізької, Запорізької,

Мелітопольської, Херсонської, Миколаївської й почасти Одеської та Харківської. Весь цей район посушливий, і бувають навіть голодні роки. Пересічна прибутковість одного господарства при наділі в 5,84 дес. — 76,4 крб., а на Херсонщині — 78,7 крб. В кол. Дніпровському повіті — 89,2 і на Одесьчині — 66,2 крб., хоча тут наділи значно більші.

У нас цей район вважають за хліборобський. І справді, коли взяти масу збираного тут хліба, то ми матимемо, що по трьох колишніх степових губерніях посівна площа дорівнювала 1870 року 4.665 тис. дес., 1916 року — 9.348 тис. дес. По шести лісостепових губерніях 1870 року — 11.519 тис. дес., 1923 року — 8.288 тис. дес. Але ми знаємо, що головна маса експортного хліба йшла саме звідци, степова Україна дає до двох третин хлібного експорту. Звідци в нас чомусь закоренився погляд, що південні степи невичерпані й що вони будуть без кінця давати високі врожаї. Цей погляд не тільки помилковий, а навіть дуже шкідливий. Ось що, наприклад, говорять такі знавці південного сільського господарства, як проф. Волкунов та проф. Стебут. Вони зазначають, що степ майже вичерпав свої природні ресурси, що навіть південь України не можна вважати за район хліборобський та хліборобський, що тут і підсолнія, і природні умови такі, що штучно ніяк не можна підвищити врожаї.

На перший погляд це здається парадоксальним, як парадоксальним здається й те, що на півдні є непотрібне й шкідливе угноення. Але це довів досвід. Так, неугноене поле дає ячменю 102 пуд., пшениці — 200 пуд., жита — 185 пуд., а угноене (гною покладено 2.400 пуд. на десятину) дало ячменю — 93 пуд., пшениці — 165 пуд., жита — 181 пуд. Навіть сухе рільництво не дає повної гарантії від посухи. Це паліятив. Досліди Херсонської станції показали, що середня врожайність пшениці за двадцять дев'ять років має всього 52 пуди, але не треба забувати, що то робиться на станції, тобто в умовах, до певної міри оранжерейних, а селянин ніколи таких умов не має, і тому пересічні врожаї в нього куди нижчі, а часто бувають і зовсім голодні. Загалом можна прийняти пересічну врожайність на десятину для всього південного району в 40 пуд.

Це голодні врожаї на кращій землі. Цю небезпеку може радикально усунути тільки організація штучного зрошення, і тільки за нього сільське господарство степової смуги буде поставлено на міцну базу, а господар стане повний хазяїн як землі,

тових, як і температурних багатств півдня і вже не буде залежати від примх погоди.

Держава що року від недобору в південному районі губить кольосальні суми... Не кажучи вже про недобір самих хлібів, державі доводиться ще давати гроці господарствам, що потерпіли від посухи. Коли прийняти врожайність зрошеного десятини 110 пуд. зерна, то щорічний недобір на одному мільйоні десятин (район, що його охопить згодом меліорація) в переводі на гроці дасть 65 міл. крб. Такий рік, як 1921, зберіг би державі 100 міл. крб.

Якуж буде площу зрошено? Проект намічає: на лівому березі Дніпра — 133.600 дес., на правому березі Дніпра — 180.400 десять., по нижчій течії Дніпра — 312 тис. дес., по південному Богові по правому березі — 106 тис. дес., плянові — 85 тис. дес., а разом 852 тис. дес. В майбутньому площу зрошення можна буде збільшити до 2.500 тис. дес.

Ми не будемо тут заглиблюватись у саму техніку поливання, та на яку культуру коли й скільки треба буде води. Зрозуміла річ, що води треба буде мільйони кубічних метрів. Але суть не в цьому: суть у тому, чи буде рентабельне зрошення. Таке запитання має право поставити нам кожний робітник і кожний селянин.

Треба просто сказати, що серед широкого загалу вкоренилося дуже спрощене розуміння проблеми зрошення, звязаної з Дніпрельстаном. Гадають приблизно так: збудували греблю, загатили Дніпро, прорили канавки — і потекла собі вода по степу, а степ давай собі гнати хліб заввишки в сяжені, а на зерно 150—200 пуд. на десятину. Але справа куди складніша.

По-перше, робиться не одну греблю, а три. Головну ролю відіграватимуть горностаївська та нікопольська греблі. Але й тут вода сама не потече. Воду доведеться піднімати на 10—30 сяжнів над рівнем Дніпра. Чим піднімати? Електросмоками. Звідки взяти енергію для цього? Щасть Дніпрельстан. Його енергія дуже дешева, і ось чому Дніпрельстан можна використати для меліорації. Тут у дешевій енергії корінь усього завдання, а не в греблі, не в канавках. За 50, за 100, за 200 кілометрів від Дніпра все ж таки буде вигідно, рентабельно брати цю енергію, піднімати воду, поливати сади й огороди, зрошувати лани, і все-таки хлібороб матиме прибуток.

Який саме? Коли взяти підрахунки, перевірені на досвіді Туркестану та Америки, то ми матимемо такі дані: витрати на зрошення будуть коливатись від 28 крб. до 49 крб. на десяти-

ну залежно від культури й висоти рівня, що на нього доведеться піднімати воду, врожайність підвищиться пересічно до 110 пудів. Будемо мати такі дані на десятину: гуртова прибутковість від ішпениці озимої — 130 крб., ярої — 100 крб, на дес., залежно від культури, і від просапних — 162 крб., від люцерни — 180 крб., від садіб та виноградників — 300 крб., і другий урожай у тому самому році проса — 66 крб., а всього 142 крб. 72 коп. Отже, коли вирахувати видатки на зрошення, беручи найнесприятливіші умови, в сумі 47 крб. 72 коп., то будемо мати згіст продукції на зрошеній десятині 95 крб., а в Придніпровському районі близько 101 крб.

Видатки на зрошення на одну десятину залежно від району будуть такі: від 40 крб. 46 коп. до 52 крб. Отже, числа прибутковості з десятини будуть коливатись від 39 до 45 крб. або пересічно 44 крб. на десятину. Коли взяти мінімальну площину, що її намічено зрошувати — 544 тис. дес., то загальна прибутковість виросте до 23 міл. 936 тис. крб. Коли ж взяти максимальну — 1 міл. 200 тис. дес., то матимемо прибутків 52 міл. 800 тис. крб. Від такої суми може запаморочитися в голові. Ale не забувайте, що наше сільське господарство, на гадку Купера, матиме ще від кращих умов транспортування збіжжя до 12 міл. крб. прибутку.

Таке значіння Дніпрельстану для сільського господарства півдня України. Ale й це не все. Дніпрельстан висовує ще нову проблему, а саме можливість культури в нас на південні бавовни.

Дніпрельстан осягне 8 мільйонів люд.

Бавовняник вивезено до Європи з Америки. У Радянському Союзі культивується його переважно з Туркестану й почасти на Закавказзі. Кілька років тому поставлено досліди культури бавовняника в Криму й на півдні України, зокрема в славнозвісних Чаплях (Аксанія-Нова). В Криму десятина давала 50—60 пуд. сирцю. В Чаплях 1909/13 року врожай сирцю був 35—40 пудів на десятину. На херсонській досвідній станції досліди ставилися з 1908 по 1915 рік, при чому в Балтазаровці бавовняник виспівав завжди, а в районі Херсону та Одеси за вісім років він не виспів разів два-три. Цього року херсонська досвідна станція повідомила, що цикл дослідів на бавовняник закінчено, що культура його на нашому південні цілком можлива й що вихід сирцю на десятину дорівнює 20—30 пуд.

Таким чином теоретично в умовах досвідного господарства доведено, що культуру бавовняника можна в нас ставити широко, але як відомо він вимагає величезної кількості води, а воду може дати Дніпрельстан. Отже ми маємо новий бавовняний район, створюється нову базу, що допоможе нам звільнитись від щорічної золотої данини капіталістичним державам, бо туркестанської й Закавказької бавовни для нашої текстильної промисловості не вистачає.

Кількість землі, що її можна буде на нашому півдні зайняти під культурою бавовни, поки-що точно не виявлено. Знавці кажуть, що ми можемо на підні здобути до 3 міл. пул. бавовни-сирцю. Це дастъ до 1 міл. пуд. чистого волокна цілком досить для того, щоб задовольнити 8 міл. душ дешевим крамом. Крім того, з насіння ми можемо виробляти добру олію, а маکуха піде на годівлю худоби.

Не віриться. Бо тепер тут голий степ, і потрібно буде збудувати чотири-п'ять текстильних фабрик, що можуть зайняти $2\frac{1}{2}$ —3 тис. робітників. Щоб переробити 3 міл. пудів сирцю, треба буде збудувати двадцять заводів, де буде занято по всімсот робочих і техперсоналу.

Отже, Дніпрельстан, що з одного боку подаватиме воду для культури бавовняника, а з другого — даватиме й дешеву енергію на переробку як сирцю, як і волокна, створює передумови для зросту в нас, на півдні України, досить міцної текстильної промисловості. Крім того, розвиток культури бавовняника на півдні України що року зекономить нам 20 міл. крб. валути. Коли ми візьмемо під увагу, що акліматизацію та селекцію можна поширити так район культури бавовняника, як і підвищити його врожайність, то цю суму можна буде подвоїти.

Електрополіс.

Такі от загальні економічні вигоди несе нам Дніпрельстан. Він є для України один із найважливіших фундаментів індустріалізації. Він величезні степи, що до цього часу живуть напівсном, оживить, надхне їм нову силу. Він дастъ потужність промисловості. Він оберне посушливі райони на багатошний край. На його базі виростуть нові заводи та фабрики. Коло нього самого виросте нове величезне місто, серце індустріалізованої України — Електрополіс.

Не віриться. Бо тепер тут голий степ, і тільки на Запоріжжі димлять два-три димари.

Мені хочеться закінчити цю статтю тільки одним моментом моїх власних вражень, що я іх пережив, перебуваючи на місці, де будуватиметься Дніпрельстан.

Прокидається рано йду на степ. Заходить сонце. Пурпуром залитий старий Дніпро.

Вітер. Рвачкий, сердитий, холодний. Розірвані хмари. В клочя. Бліде сонце. Рудий степ. Мутний жовтуватий Дніпро з білим баранчиками піни на поверхні. Сірі похмури скелі. Сплять. Думають. Круті гранітні стрімчаки. А он лежить у воді два брати Ліворуч »Дурна Скеля« поруч »Скеля Сагайдачного«. Далі перегорожують Дніпро »Стовпи«, бережуть місце Запорізької Січі — острів Хортицю, в майбутньому Електрополіс.

З віттям несеться вітер. Розвиває свої груди об скелі. Шинить воду. З густим свистом виривається на простір степу. І гонить по ньому перекотиполе. Куди? На що?

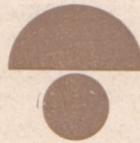
І не віриться, що тут, на цих порожніх далах, на цих сірих, порослих мохом скелях, через один рік буде битись, величезне серце в 650 тис. кін. сил. Його животворна сила понесе енергію на сотні кілометрів.

Степ розбудять гудки електросирен. Стоятимуть сотні пароплавів. З одного гранітного берега на другий перекинуть тेраси в граніті просто до води. Піднімуться в гору багатоповерхові хмародряпі.

Волею пролетаріату на порожньому рудому степу, там, де колись бенкетувала Запорізька Січ, виросте місто — фортеця соціалізму.

А поки що свистить вітер, стоять нахмурені скелі, розкинувся рудий степ і перекотиполе на ньому.

Але через затімарену далину ввижаються нові картини, осяяні електрикою. Чується скрегіт машин, метушня й гомін многомільйонового міста.

М. СКУБА.

Вірю

Вірю:

— Зареве Дніпро старий Дніпрельстанами.

Вірю:

— Сонце
жвавіш
танцюватиме
по небесних пампасах!

І вся Україна —

з борами,
степами,
з Кривим Рогом,
і з Донбасом
стане
індустріально-хліборобським
донбасом

Вірю:

— авто,
аеро,
електрика,
радіо,
трактор,
— перескочать на Україні
через американський рекорд.

І замовкнуть гарби,
зникнуть вітряки,
і вимрутъ, остаточно, кобзи і ліри.

Вірю:

в силу науки і хемічних реторт,

Вірю —

як в двічі два —
четири!

Вірю —

— в напористість нашу,
що нема їй міри ї меж,
в прямоту
ту,
що без «остільки-оскільки»
І ненавиджу всіх —
хто вірити в майбутнє — вірить теж,
алеж!
творить його...
'язиком тільки!

Друзі мої,
товариши!

Вірю — в темп наш, такт!

Вірю в те,

що майбутнє —
наше

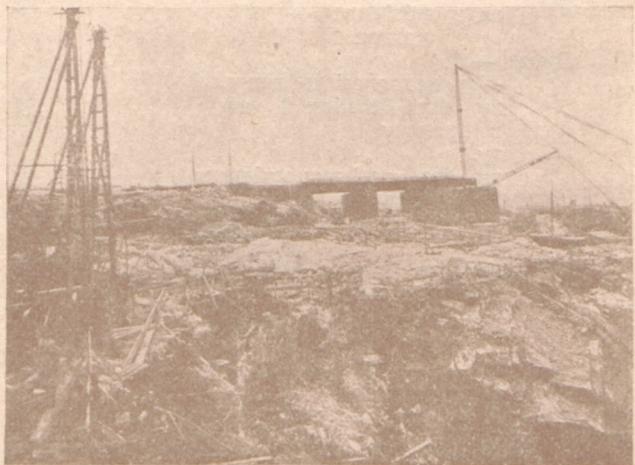
Хто скаже,
що це —
не так?!
Хто скаже?!

М. СКРИПНИК.

КОЛЕСО НОВОЇ ІСТОРІЇ ПОВИННО ЗАКРУТИТИСЬ.

Дніпровська електрична станція — це майбутнє України. На ній повинен базуватися дальший розвиток індустріалізації нашої країни, цеб-то ввесь дальший шлях її соціалістичного будівництва. Без і повз Дніпрельстану всякі пляні розвинути нашу промисловість й піднести сільське господарство будуть лише просто балачки' зайві й нікчемні. Дніпрельстан у своєму розвитку — це не лише сама електрична станція на ко-лишніх Запорізьких порогах: це цілий комбінат фабрик і заводів навколо цієї електричної станції, це залізниці, що зв'язують електричну станцію з Донбасом та іншими областями України, це розвиток пароплавства на Дніпрі, перетворення Херсону на центральний порт на Чорному морі, і, нарешті, це ціла низка заходів піднести сільське господарство на південній Наддніпрянщині. В майбутньому Дніпрельстан - Запоріжжя стане за величезний індустріальний центр України і, може за майбутню столицю України. Тому нині ми повинні всю увагу й усю енергію віддати на здійснення будови Дніпрельстану.

Праця
на Дні-
прельста-
ні не
вгаває

АРКАДІЙ ЛЮБЧЕНКО.

Про Дніпрельстан

15. березня скінчилося з роки будівництва на Дніпрельстані. Настає рік четвертий. Найважливіший. Найвідповіальніший. Протягом цього року треба закінчити основу греблі, середню її частину та основу самої гідростанції. Тоді більшість так званих «темних місць» що відотрають важливу роль на гідротехнічних побудовах буде виявлено й переможено. Тоді буде паралізовано можливість аварій, що завжди загрожують під надзвичайно сильним тиском Дніпрової води. Тоді, за словами заступника головного інженера проф. Б. Веденєєва, остаточно буде переможено стихію Дніпра й остаточно підкорено його волі робітників. І тоді, після четвертого року будівництва остаточно виявиться, чи виправдають себе ті зобов'язання, що їх дали тепер всі робітники, всі організації, які працюють на Дніпрельстані. А саме: чи справді скорочено буде термін збудування станції принаймні на 6 місяців і чи справді дано буде енергію не пізніше серпня 1931 року.

Найважливіший рік. Вирішальний рік.

Коли стати проти Дніпра на правому березі, на тому, де головна контора, то з лівої руки, віддалік, на узгір'ї — сіро-синє чітке плетиво відомого на Дніпрі залізного моста, що веде на Запоріжжя. Міст здається дуже легким, бо висить над високими, прикрими, скелястими берегами, висить над тією Дніпровою безоднею, що під час громадянської війни без сліду поглинула цілий ешелон із людьми. Між іншим, за словами аборигенів, це ані трохи не зупиняло якогось відчайдушного матроса, що під час тієї ж громадянської війни за відповідну, звичайно, нагороду плигав із високого мосту й потім раз-у-раз щасливо випливав.

Якщо темпи дніпрельстанівські себе виправдають, то в серпні 1931 року мосту цього вже тут не буде (його розберуть і перенесуть на інше місце), скелясту високу протоку геть затопить вода, глибінь ріки в цьому місці стане ще темніша, а похований ешелон і відчайдушний матрос будуть справді за легенду. І там де стоїмо зараз ми (бригада українських письменників, там також буде вода, буде дно, будуть водорощи, — чудно трохи зараз собі це уявити .

Але замість розібаного й перевезеного кудись інде моста бу-

де на Дніпрі новий міст — повстане він по той бік загати. Вже й повстає. Вже починають вростати в береги залізні ферми. За якийсь час покладено тут буде на бики величезні за-лізні конструкції нагою до 60 тис. пудів, що здійматимуться над поверхнею води на 50 метрів. Робота важка, робота дуже відповідальна (особливо якщо зважати на прискорений термін будівництва) і тому ввесі цех робітників мостового переходу понад 1000 чол. оголосив себе ударними.

Дніпро повернув уже ліворуч. Не сам звичайно — його **повернули**. До цього »лівого ухилу« (як жартують дніпрельстанивці) примусила його перегатка на середній протоці. Перегатки двох проток, правої й середньої, таким чином тепер уже поєднано і впоперек річки виросла суцільна міцна стіна, тимчасова гребля, на якій незмінно метушаться люди, бігають підрятти з низками навантажених вагонів, день і ніч кипить робота. Назовні особливо величного вигляду загальні картині надають височенні стрункі підйомові крані так звані вантові, дерики, що цілою групою зійшлися над копанням правого берега й звелися над ним, мов примхливі ведетенські журавлі над криницею. За допомогою цих »журавлів« можна подавати які завгодно вантажі на яку завгодно ділянку побудови і можна лити бетон одночасно на всі потрібні ділянки. А покласти бетону за цей сезон треба 400 тис. метрів. Це, порівнюючи з минулим сезоном, становить збільшення вдвічі. За минулий сезон вкладено його тут 180 тис. куб. метрів, або ж — 57 тис. куб. метрів на місяць, що до речі, переважає рекордне число вкладання бетону за минулий сезон в Північно-Американських Сполучених Штатах.

Тепер, повторюємо, темп має бути подвоєний — нечуваний темп. Перед початком бетонування тут заготовано достатні запаси матеріалу, уважно оглянуто в центральних майстернях усі знаряддя, всі механізми, що зв'язані з бетонуванням, одержано з-закордону нові »думпкари« забезпечені процес роботи опалубними щитами, луками, тощо.

Треба застерегти геть усе. Треба бути так підготованим і так озброєним, щоб ніде не трапилося зайвої затримки. Кожна бодай найменша зупиночка може мати дуже прикрі наслідки, бо процес бетонування залежить від температури повітря, бо час бетонування обмежено весною й осінню, бо кожна хвилинка дорога. Крім того бетоновий розчин діє лише протягом години з моменту його виготовлення — час йому теж обмежено, треба з ним поспішати і кожна хвилинка так само дорога.

Тож і працюють тут день і ніч безперервно, на три зміни. І безперервно протягом 22^{1/2} годин на добу пливе із заводів бетоновий розчин, який постачають невтомні поїзди.

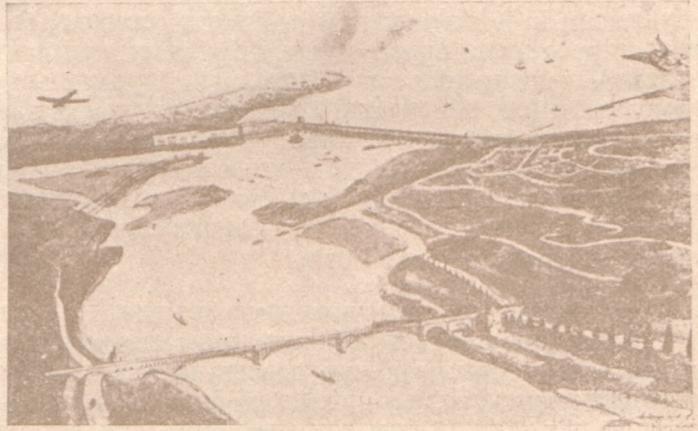
Лунають гудки. Двигтять мотори. Сопуть зажерливі смоки, випомповуючи воду. Піняться хвилі і сердитим хлюпотом б'ють об перегату. Грає сурмаch, мелодійно повідаючи, що загроза вибухів минула. А потім знову тривожно бамкає дзвін, і люди, яким небезпека, хутчій одбігають остронь, бо там, де вони допіру стояли, бризкає вже д'горі жмут камінних брил та уламків і починають один по одному лунати вибухи. То рвуть у копаннях непридатні камінні нашарування, щоб, кінець кінцем, добутися так званої здоровової скелі. То остаточно впрайковують, вирівнюють, пристосовують для будівлі дніпрове дно, що протягом тисячліть було сховане від людського ока і що між іншим, тепер на ньому, на висушеній лівій протоці знайдено п'ять варязьких мечів.

На лівому березі вже розпочинається будівля Дніпрокомбінату — величезної групи виробництв, що складається з алюмінієвого заводу, металургійного, заводу феростопів, жужелево-цементного, ремонтно-механічного та інш. Алюмінієвий має давати на рік біля 15 тис. тон продукції, яку досі ми переважно одержували з-за кордону. Металургійний — біля 1.700 тис. тон високоякісної сталі. Завод феростопів — 104 тис. тон. Проекти всіх цих побудов уже виготовлено. Вони мають бути готові саме на той час, коли закінчено буде гідростанцію й пущено дніпрову енергію. Готові також проекти першого на Україні соціалістичного міста Великого Запоріжжя, що розташовується поруч із цим комбінатом і що його місткість на кінець 1960 року розраховано на півмільона населення.

Так. Тут, де плече в плече стикаються багатоці надра Лівобережжя і плодючі правобережні ґрунти, де збираються водяний і залізничний транспорт, де незабаром буде сила-силенна дешевої електроенергії та величеський промисловий комбінат, — тут справді чимале майбутнє. Вже й тепер, коли ввечорі лівий і правий береги візьмуться тисячма вогнів і також рясна гірлянда вогнів ляже упоперек через усю річку а річкою густо полечуть тремтливі золоті відбитки, — вже й тепер це має такий імпозантний вигляд, що в ньому, безперечно, можна відчути подих прийдешньої величи. Коли ми ввечорі верталися на Запоріжжя й проїздили через міст, глянувши на це золоте кіпіння, в один голос мовили:

— Ой, держись Харків! Ой, держись! Бо ѿ Тракторобуди тобі не поможуть.

Так. Рано чи пізно а столиця радянської України буде тут.

Вигляд Дніпра після спорудження Дніпровської гідроцентралі.

Західно-українські пролетарські письменники шлють братерський привіт працюючим Дніпрельстану.

„Вікна“

література * мистецтво * критика

виходить що місячно у львові вул.

коллонтая ч. 7\II

передплата на рік 12 зол. піврічно

6 зол. чвертьрічно 3 зол.

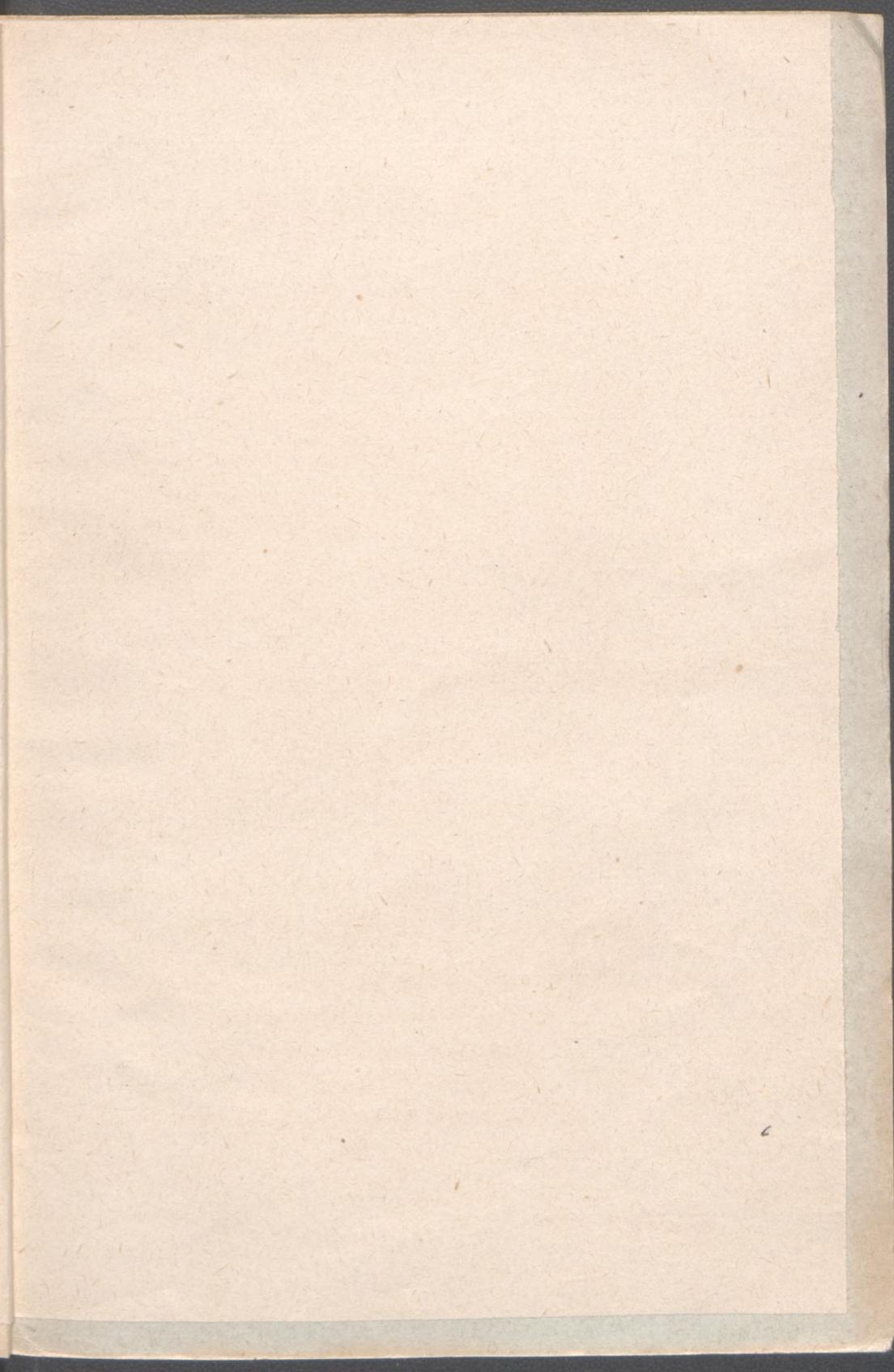
дають своїм передплатникам:

- 1) що чвертьрічний додаток жива сцена * 2) 12 переписних листівок * 3) книжки вартости 4 зол. * 4) 25 % знижки на всі оголошувані в - в о м „вікна“ книжки

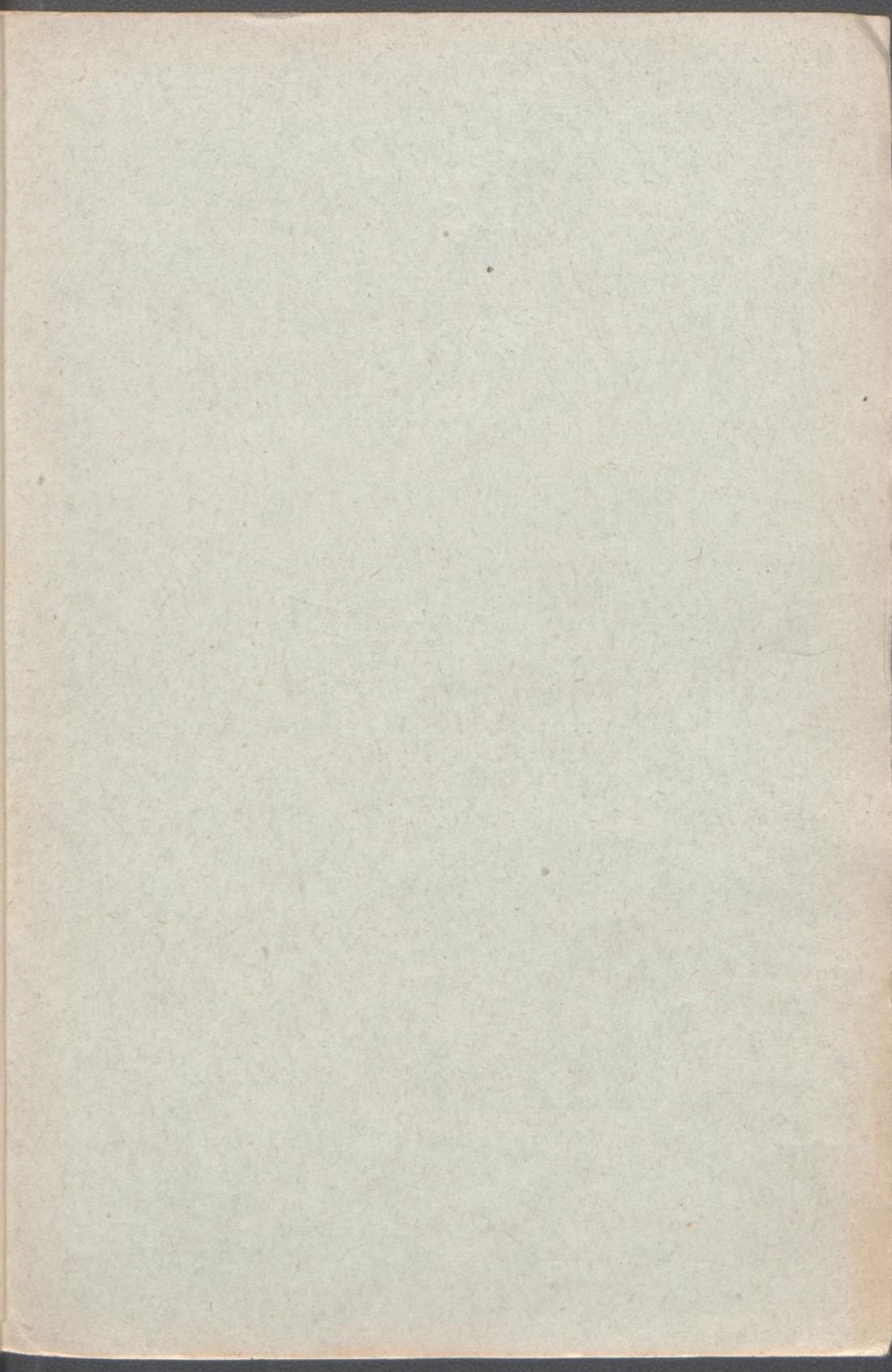

п. к. о. 153.622

СЕВЕРНОГО БОЛГАРІЯ
Ізмінені відомості про
Ізмінені відомості про
Ізмінені відомості про
Ізмінені відомості про

8748/30

6.WRZ 1030

ЦІНА 40 СОТ.

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001008293082